

renléttel,/ fájdalom szabadított magára,/ túlzott örömmel maga bírt el.//Elhagyta miattad nyögve szerzett,/ féltett önzését és magányát,/mikor mindebbe belebógtél,/felmondott a gáláns halálnál,// kételyeit és milliónyi/gátlását mind reád ruházta,/hogyan belső békéddé lehessen/mindez, vagy mindennek hiánya.”

Farkas Wellmann Éva a mögöttes válaszokat keresi, a parancsok okait, eredőjét: mert ilyen a mai ember, érteni és értelmezni kíván. A „Ne lopj” parancsolat hátterét így világítja meg: „elvenni mástól végképp el ne vedd,/úgyis hány tárgy tartja már fogva lelked,/árnyékol rád (a kar meg felnevet),/ s birtoklása magad-rablásba kerget.”

A parancsolatokból kiindulva Farkas Wellmann Éva olykor egészen új szentenciáig jut, új összefüggéseket tár fel, a „Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot” tétel kapcsán például a pletyka és a gyűlöletbeszéd elutasítására fókuszál: „Mit rád adott a földi ittlét,/gyűretlenül, s mielőbb vedd le. Esetleges, ki merre, mit lép - /ne válaszolj a gyűlöletre.”

A szerző használja a bibliai motívumvilágot is, ugyanakkor a versnyelv mai, hisz a parancsolatok tipikus 21. századi élethelyzetekre vannak adaptálva. Emberközelivé teszi a szövegeket, de kiforgatni nem akarja őket jelentésükből: eredeti és mostani céljuk is az, hogy megkönnyítse az egymással és Istennel való viszonyunkat. Így, versgondolatként és zeneként valahogy tényleg könnyebb nem holt anyag gyanánt tekinteni ama kőtáblákra és tartalmukra.

A nagyon is szemrevaló kiadványt Ferenc Zoltán, a gyergyószárhegyi művész-elep vezetőjének grafikái díszítik, mellékletként pedig adott az Orbán Ferenc és az Evilági zenekar CD-je: a versek zenei továbbgondolása. A dalok szintén a változatos hangulat jegyében születtek: sokféle hangulat, stílus, hangszerelés. Összességében: költő és zenész kiváló koprodukciója.

(Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Budapest, 2018)

Rump Tímea

A leázott határ

Pejin Lea: Nyugati csiga körfűrészszel álmodik

A vajdasági születésű íróhoz az úgynevezett „90-es kölykök” generációjához tartozik, amelynek tagjai napjainkra már fiatal, huszonéves felnőttekké értek. Nem csoda hát, hogy megjelenik lírájában mindaz a szorongás, negatív szemlélet, mely jellemzi korunk társadal-mát. A zentai lány gondolatvilágán átsejlenek az aggodalmak különös céltábláját jelentő huszonévesek legfőbb gondjai. A pályakezdés, a családi kapcsolatok és a párvalasztás általános problematikája fonódik össze kötetében, a specifikus, határon túl rekedt magyarság lét-helyzetével. Ezek ötvözete hozza létre a lírai szövegek egyediségét, a szinte önmagából kiszakított kis „leákat”.

Ahogy Payer Imre fogalmaz: „...a költőnél a legfontosabb a saját hang, Pejin Leának pedig igazi költői hangját halljuk verseiből. {...} kinek alkotói világában a nagy, hagyományos témák sorra megjelennek. Párkapcsolat, nemzeti identitás, élet, halál, az összes hagyományos egzisztenciális tét.” (Payer Imre: Identitás helyett identifikáció, Irodalmi Jelen 2018.)

A kötet címe azonnal megragad, nagyon erős vizuális képeket hív létre. Egyfajta borús, pejoratív érzést csal elő az olvasóból, különös tekintettel napjaink filmkultúrájára. A rengeteg thrilleren és horrorfilmen szocializálódott modern populáció szinte önkéntelenül baljós eseményekre asszociálhat a körfűrész szó olvasása révén.

A címből ránk vetülő balsejtelem összhangot mutat a versekben érzékelhető hangulattal. A cím sokáig szabad teret hagy a különböző konnotációknak. Végül a címadó műben rálehetünk a „megoldásra”. A „nyugati csiga körfűrészszel álmodik” kifejezés, a Nagy-Magyarország megkurtításának metaforájaként értelmezhető, melyet a kötet első ciklusának utolsó költeménye tesz világossá:

„Én kicsit arrébb
ahol a kurta farkú malac túr,
ahol kúrt a malac, és körfűrészszel
levágott pár darabot egy országból.”

Érdekes színfolt a kötet alcíme, mely a szerző nevének kisbetűvel írt többes számú változata. Olyan érzésünk támad, mintha azt olvasnánk egy mű alcímeként: eklogák, vagy bármi más műfaji megnevezést, ami egy egyéni, ismeretlen stílus kifejezésekké került oda.

A versek határozottan jellegzetes hangvétele kellően alátámaszthatja ezt az értelmezést.

Tartalmi szempontból a „leák” kifejezhetik az emberi természet szinte felfoghatatlan sokrétűségét. Az alkotások megannyi apró, kifürkészhetetlen lelkiállapotot, pillanatot foglalnak magukba. Ezek függvényében, mintha nem is egyetlen személy írta volna őket, hanem rengeteg kis Lea létezne.

A költemények témájából megállapítható, hogy írójukat többek közt azok a dolgok foglalkoztatják, amelyek egy fiatal nőt leköthetnek, a világ bármely táján. A *Babaházban babaelvek* című versben még a Greenpeace szervezet neve is felmerül, ami hű korrajzot adhat a társadalmunkat érintő problémákról: „*Vennék a Greenpeace-től pesszimizmust*”

Az elmúlt években hatalmas teret kapott, a divatos kifejezéssel élve „green mozgalom”, ami a környezetvédelem fontosságára hívja fel a figyelmet. A fiatalok körében egyre növekvő tendenciákat mutat az ökoszorongás nevű jelenség, melyet akár társíthatunk is a szervezet nevének megjelenésével. Főként, mivel az említett vers a modern kor kivetnivalóit állítja pellengérré. Őszinte, fájdalmas iróniával jeleníti meg a felsőoktatásban tanulók helyzetét, akik különböző okok miatt sokszor nem a végzettségüknek megfelelő munkakörben kénytelenek elhelyezkedni:

„magamnak egy diplomát,
olyan doktorifélét,
bár egy kötény is elég lenne,
a sarkon mosogatna minden szaktárs
velem.”

A kötet alaphangulatát képezi a nemzeti identitás kérdése, a határon túli magyarság kirekesztettségének hol burkolt, hol pedig kifejezetten nyílt megragadása. A két fejezetre bontott kiadvány első ciklusának címe is erről árulkodik: „*Úgy mondjuk, jogurt*”. „*Az Úgy mondjuk: Jogurt a már említett közösségek nyelvi összetartozására kérdez rá*” (Móré Tünde: *Hova tovább?*, Bárka 6.sz. /2018.)

Véleményem szerint emellett jelentősen el is választ egy közösséget mindenki mástól.

Ez az elkülönültség van jelen a *Mezítlábás Szerbia* c. műben, és erőteljesen ki rajzolódik az *Itt a magyar, hol a magyar* c. alkotásban. Az utóbbi figyelemfelkeltő konnotációt kínál, ahogy kérdéseivel elválassza a határon túli magyarságot a többiektől, soraiban végigvezetve a sehová sem tartozás frusztrációját. Egyfajta kettészakadás ez, amelyet senki más nem érthet. Az asszimilációs kötelezettség mellett a saját identitás megőrzésének problematikája is megjelenik:

„Két karácsonyt ünnepelni,
kétszeresen nem dolgozni,
ügyes ez a politika.

A határ szó visszatérő toposz több versben is. Többértű jelentést hordoz felbukkanása, több-féle kontextusba helyeződik. A határ szó jelentésmezeje összezárul és kitágul. Például az *Androgünében*:

„*Kétezer-tizenhat, ennyi csak, hogy érjek én
húszat, te többet, s ennyi túlmegy még
a határokon is,*”

A határon túli léthelyzetbe beleivódott idegen identitás mélységét fejezhetik ki a magyar szöveg közé ékelődött idegen nyelvű kifejezések, sorok. A második ciklus címe: „*Végre nő, végre átlagos*”. Ez is árulkodó címválasztás, hiszen a nőiség kialakulásával kapcsolatos témákat is boncolgatnak a fejezet versei. Itt is az identitás keresésén van a hangsúly, csak itt Pejin nem a nemzeti hovatartozás felől közelíti meg a kérdéskört.

A két alcím nem teljesen fedi a megjelenő témaköröket. Ezen kívül több tárgykör is átszövi a kötet tematikáját. Többek között a szerelem, és a családi kapcsolatok. Egyetértek Móré Tünde szavaival, melyek szerint „*a szövegek az indentitás/ok/ sokféleségére, áthatóságára, határterületeire kérdeznek rá újra és újra.*”

Összességében úgy gondolom, a versek mély üzenetével ellentétbe állítható a könnyed, 21. századi nyelvezet. Hű korrajzot ad a tipikusan mai kifejezések alkalmazásával. Az email, a spam, és más hasonló szavak megjelenése enyhít a szövegek súlyának drámaiságán, valamint a szójátékok alkalmazása is hasonló funkciót láthat el. Tágabb értelmezésben akár a magyar-ság karakán hangsúlyozásaként is felfoghatóak ezek, hiszen akik nem magyar anyanyelvűek, talán soha nem érzékelhetik ezeket az árnyalatnyi jelentésbeli különbségeket. A *Beázott* című versben a plafon beázása nem egyenlő egy férfi Beázásával, melynek az adott kontextusbeli értelmezéséhez ösztönösen nyelvérzékünkre hagyatkozhatunk.

Úgy vélem, Pejin Lea a maga őszinteségében beszéli el egy vajdasági magyar lány identitáskeresésének válságait. Művészete megszabadul a fölösleges határoktól, vagy mondhatjuk úgy: „leázott” róla, mintha csak egy zentai zápor mosná tisztára egy megfáradt, „jogurt” majszólo délután.

(*Előretolt helyőrség Kiadó, Budapest, 2017*)